

ВДОСОКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ПЛАНУВАННЯ ЗА РАХУНОК ПОКРАЩЕННЯ ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СЛУЖБ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**М. Ф. Желєзний, аспірант кафедри менеджменту
Уманський національний університет садівництва**

Розглянуто сутність, основні засади та сучасний стан планування в сільськогосподарських підприємствах. Проведено аналіз кадрового складу працівників економічних служб в підприємствах Уманського району. Розглянуто шляхи удосконалення економічних служб в аграрних підприємствах.

Ключові слова: *планово-економічна служба, внутрішньогосподарських розрахунків, планування.*

Особливістю нинішнього стану економічного розвитку є перехідний етап від командно-адміністративної економіки до економіки ринкового типу, для якої характерний механізм саморегулювання та самофінансування.

Виробнича діяльність будь-якої підприємницької структури починається з планування. Якщо раніше плани часом мали формальний характер, бо працівники не були зацікавлені у них та і не завжди знали, що там і як планується, то в ринкових умовах власник (організатор справи) не може бути байдужим до свого підприємства. Доведено, що близько 40% ринкових збоїв пояснюється недоліками в плануванні [1], його недостатньою якістю.

Незважаючи на те, що розвиток підприємницьких структур тісно пов'язаний з процесами інформаційного забезпечення, комп'ютеризацією планування, обліку та економічного аналізу, більшість реформованих колективних сільськогосподарських підприємств сьогодні недостатньо використовують інформаційні можливості. Ефективний їх розвиток гальмується значним відставанням в розробці доступних, високоефективних науково-обґрунтованих комп'ютерних технологій [2].

Методика досліджень. В статті використано економіко – статистичні методи дослідження, зокрема порівняльний та табличний.

Метою даної статті є аналіз сучасного стану та структури планово-економічних служб аграрних підприємств та визначення шляхів його поліпшення. Господарськими об'єктами дослідження виступають сільськогосподарські підприємства Уманського району.

Результати дослідження. Як свідчить аналіз кадрового складу економічних служб в аграрних підприємствах Уманського району, кількість економістів передбачених штатних розкладом становить 32 чол., тоді як фактично працює лише 17 чол. серед яких усі мають вищу освіту. Коефіцієнт забезпеченості підприємств спеціалістами складає 0,53. Дослідження показали, що на підприємствах переважають спеціалісти віком старше 40 років, які раніше не вивчали такі дисципліни як менеджмент і маркетинг, підприємництво і агробізнес, комп'ютерні технології проведення аналізу ефективності виробництва та ін. (табл.).

Наведене зумовлює необхідність перепідготовки керівників і спеціалістів до вимог ринкової економіки. В сучасних умовах керівник, крім професійних знань, повинен володіти діловою активністю, вмінням проявляти ініціативу, приймати оптимальні і ефективні рішення в складних ситуаціях. На жаль, нині робота з керівниками підприємств, спеціалістами вищої кваліфікації, кадрами масових професій у напрямі підвищення ефективності агропромислового виробництва, подолання кризового стану провадиться не на належному рівні, їх потенціал на місцях використовується недостатньо.

**Характеристика кадрового складу працівників економічних служб
в аграрних підприємствах Уманського району**

Показники	Станом на 1.01.2014 р.
Кількість робітників, осіб:	
а) передбачено штатним розкладом	32
б) фактична	17
Коефіцієнт забезпеченості	0,53
Із загальної фактичної кількості працівників:	
а) жінки, осіб	13
– у% до загальної кількості економістів	76,7
б) з вищою освітою, осіб	13
– у% до загальної кількості економістів	100,0
Розподіл економістів за віком, осіб:	
а) до 30 років	3
– у% до загальної кількості економістів	17,7
б) від 30 до 40 років	5
– у% до загальної кількості економістів	29,4
в) старше 40 років	9
– у% до загальної кількості економістів	56,3

Розширення прав і обов'язків трудових колективів, підвищення їх самостійності у зовнішньоекономічній діяльності, вимагає докорінних змін у плануванні, яке за своїм змістом мусить бути засобом обґрунтованого й достовірного передбачення майбутнього. Пам'ятаючи про те, що ефективним може бути лише план, який складається тим, хто його буде виконувати, всім сільгосптоваровиробникам, планування бажано починати знизу – безпосередньо з виробничих підрозділів. Головним плановим документом на рівні підприємства має стати план організаційно-господарського впорядкування, який передбачатиме діяльність на більш велику перспективу.

Новим у системі планування має стати поява контролінгу, який можна розглядати як функціонально і організаційно обумовлений напрямок економічної роботи на підприємстві, як цілісну концепцію економічного управління підприємством.

На нашу думку, слід переглянути підходи до формування планово-економічних служб аграрних підприємств. Вони покликані вирішувати як поточні, так і перспективні проблеми. Їх склад повинен встановлюватись з урахуванням особливостей господарства: ступеня його забезпеченості економічними працівниками, рівня їх освіти, фінансового стану тощо. За нашими дослідженнями, планово-економічна служба для підприємств розміром понад 2,5 тис.га., повинна включати 4 висококваліфікованих спеціалістів (рис. 1).

Маркетолог виконує роль консультанта, надаючи сервісні послуги економічного характеру працівникам підрозділів господарства. Він координує плани підприємства і систему його звітності (з метою забезпечення належного взаємозв'язку в роботі окремих підрозділів) засновану на зрозумілій і надійній інформації, яка є необхідною для використання в управлінських цілях. Використовуючи окремі методи, він сприяє забезпеченню рентабельної, ефективної роботи підприємства – завдяки прийняттю обґрунтованих рішень щодо організації збуту продукції і надаючи керівнику можливість своєчасно реалізувати відповідні

управлінські заходи. Вимоги до його професійних здібностей мають бути досить високими: окрім економічних та професійних знань і навичків, йому необхідно володіти талантом переконувати.

Рис.1 Орієнтовний склад працівників планово-економічної служби

Планово-економічна служба покликана здійснювати детальний аналіз роботи підприємства, забезпечувати його керівника оперативною інформацією, періодично складати розгорнуті аналітичні звіти, прогнозувати показники фінансово-економічного становища підприємства, проводити економічну експертизу управлінських рішень [5].

Складність і нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища господарювання в аграрному секторі економіки потребує застосування специфічних методів роботи економічної служби, оволодіння навичками ситуаційного мислення, адже більшість спеціалістів економічних служб тільки починають адаптуватися до нових умов господарювання, бо їх знання, навички, кваліфікація були сформовані в адміністративній системі. Раніше їх функції не виходили за рамки виконання планових розрахунків, завдань, аналітичних викладок, були чітко регламентовані встановленими інструкціями, повністю забезпечені нормами, розцінками, нормативами. Свобода мислення, творчий підхід, оригінальність обґрунтування управлінських рішень, ініціативність не були потрібні.

Удосконалення методології планування передбачає підвищення професійного рівня спеціалістів, які б здійснювали методичне керівництво розробки форм і документації. На нашу думку доцільно створити автоматизоване робоче місце економіста (АРМ) оснащене комп'ютером і в свою чергу комп'ютерними програмами, а також виходом у мережу Internet для постійного володіння інформацією, що значно полегшить планування діяльності сільськогосподарських підприємств, сприятиме удосконаленню організаційної структури, спростить зв'язки їх підрозділів, розширить можливості здійснення контролю та забезпечення ефективного функціонування гнучких виробництв.

Для забезпечення належної дієвості різноманітних планів та прогнозів, звичайно ж необхідні відповідні спеціалісти високої кваліфікації, які повинні володіти сучасними методами планування з використанням комп'ютерної техніки [6]. Працівники, які приймають участь у плануванні, покликані мати високий рівень теоретичної підготовки, глибокі знання в економіці, техніці і технології аграрного виробництва, бути ефективними координаторами, а також залучати до складання планів всіх головних спеціалістів включаючи і керівників підрозділів, доводити розроблені плани до кожного працівника підприємства, вміти виявляти потреби і можливості свого підприємства, і розробляти найбільш раціональну стратегію його подальшого розвитку. Їм необхідно знати принципи функціонування ринкової економіки, вміти обирати найбільш прийнятні організаційні форми діяльності, володіти основами підприємництва, освоїти основні методичні підходи до

планування і прогнозування роботи підприємства, чітко орієнтуватися у використовуваних в господарстві технологіях вирощування сільськогосподарських культур і тварин.

До складу планово-економічної служби повинні входити фахівці, професіонали які відповідають таким вимогам:

- бути хорошими теоретиками, володіти навичками абстрактного мислення і в той же час – різними технологіями планування;
- відчувати імідж підприємства, вміти застосовувати свої знання в розробці політики підприємства;
- уміти спілкуватися на професійному рівні із спеціалістами різного профілю, що працюють на підприємстві (фінансистами, адміністраторами, керівниками підрозділів та ін.);
- проявляти дипломатичні здібності у вирішенні конфліктних ситуацій;
- володіти досвідом роботи у підприємницькій сфері;
- бути зрілою людиною що добре розуміє технологію виробництва продукції.

Для досягнення належної ефективності роботи планово-економічних служб їх фахівцям слід забезпечувати відповідний рівень заробітку. Вважаємо, що в основу визначення розміру останнього доцільно було б покласти ступінь складності виконуваних кожним працівником вказаної служби функцій, професійні і ділові якості, здатність знаходити найбільш правильний для підприємства вихід із складних фінансово-комерційних та інших ситуацій і перспектив його розвитку. Зрозуміло, що загальний рівень оплати їх праці повинен знаходитись у тісному зв'язку з кінцевими результатами діяльності аграрного підприємства, основними з яких є ступінь збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції, підвищення її конкурентоспроможності, зростання прибутковості підприємства. Саме з урахуванням цих показників слід нараховувати доплати і премії цим спеціалістам. Їх джерелом може бути частина прибутку підприємства. У деяких країнах світу для визначення обґрунтованої системи стимулювання спеціалістів створюються відокремлені групи, які розробляють відповідний механізм винагородження, фінансової і кадрової політики (рівень окладів, опціони, бонуси, соцстрахування тощо) [3]. Цей досвід доцільно було б застосувати і в Україні.

Планування виробництва повинно здійснюватись і в невеликих за розміром господарствах (фермерські господарства, господарства населення), які в більшості випадків не мають у своєму складі економістів. Вони теж покликані визначати, що і для кого виробляти, де і за якими цінами реалізувати продукцію (послуги), розміри витрат, які вони понесуть і прибутку, що дасть їм та чи інша галузь. В залежності від спеціалізації господарства і кількості його членів під час планування необхідно звернути увагу на такі питання: площа земельних угідь та заходи по їх вдосконаленню; обсяги виробництва і реалізації продукції; покращення соціальних умов колективу; баланс доходів і витрат.

На нашу думку, на увагу заслуговує використовувана в зарубіжній практиці послідовність прийняття рішень фермерами [4], вона в повній мірі є прийнятною і для наших умов (рис. 2).

Невеликі господарства, які не мають можливості утримувати плановика, можуть (хоча б на період часу, пов'язаного зі складанням планів) залучати працівника зі сторони на неповну ставку.

Висновки. Для покращення планово-економічної служби необхідно до її складу включати висококваліфікованих спеціалістів, які були б хорошими теоретиками, володіли навичками абстрактного мислення і в той же час – різними технологіями планування, та являлись ефективними координаторами.

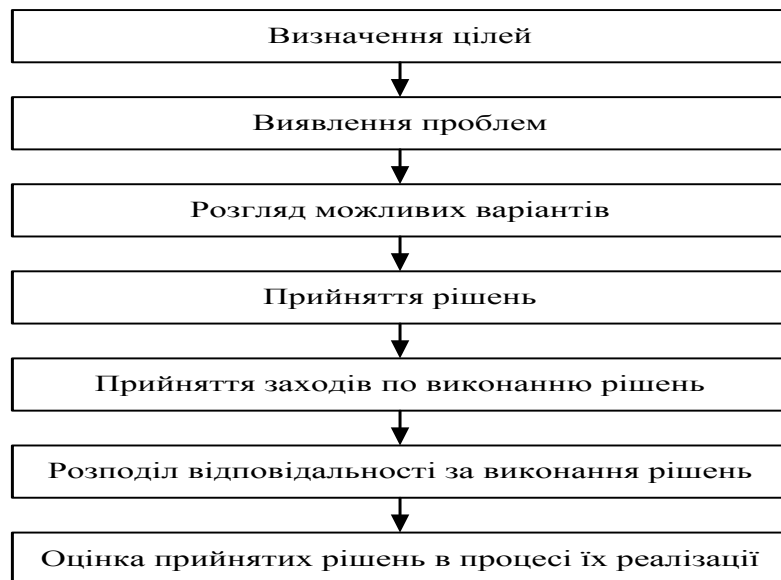

Рис.2 Послідовність прийняття рішень фермерами

Забезпечити їх автоматизованим робочим місцем оснащеним комп'ютером з новітнім програмним забезпеченням та доступом до мережі Internet. Лише комплексне впровадження вищезазначених заходів дасть можливість вивести планування на новий рівень, де плани будуть відповідати дійсності, матимуть високу точність, а також можливість швидкого корегування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дробот В. І., Прогнозування і планування агропромислового виробництва в ринкових умовах / В. І. Дробот, М. І. Толкач // Економіка АПК. — 2002. №6. — С. 11 – 15.
2. Наконечний Т. С. Про планування сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах / Т. С. Наконечний // Економіка АПК. — 2002. — С. 84 – 89.
3. Немирович С. Н. Эффективность экономической работы в предприятии / С. Н. Немирович – Симферополь: Таврія, 2002. — С. 50 – 51.
4. Серков А. Ф. Индикативное планирование в сельском хозяйстве / А. Ф. Серков – М.: Финансы, 1999. — С. 161
5. Червен І. І., Про поліпшення роботи планово-економічної служби підприємств / І. І. Червен, М. М. Прокопенко // Економіка АПК. — 2003. — №3. — С. 69 – 73.
6. Шкільов О. В., Внутрішньогосподарські резерви ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств / О. В. Шкільов, В. М. Жеревчук // Економіка АПК. — 2000. — №5. — С. 64 – 71.

Одержано 10.11.2014

Аннотація

М. Ф. Железний

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ЗА СЧЕТ УЛУЧШЕНИЯ ПЛАНОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СЛУЖБ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Целью данной статьи является анализ современного состояния и структуры планово-экономических служб аграрных предприятий и определения путей его улучшения. В статье использованы экономико-статистические методы исследования. Объектами исследования выступают сельскохозяйственные предприятия Уманского района. Рассмотрены сущность, основные принципы и современное состояние планирования в

сельскохозяйственных предприятиях. Проведен количественный и качественный анализ кадрового состава работников экономических служб на предприятиях Уманского района, в результате чего выявлена необходимость переподготовки руководителей и специалистов требованиям рыночной экономики. Пересмотрены подходы к формированию плано-экономических служб аграрных предприятий, которые призваны решать как текущие, так и перспективные проблемы. Их состав должен устанавливаться с учетом особенностей хозяйства: степени его обеспеченности экономическими работниками, уровня их образования, финансового состояния. Приведены квалификационные характеристики которым должны отвечать сотрудники плано-экономических служб предприятий. Рассмотрена возможность совершенствования экономических служб в аграрных предприятиях за счет внедрения автоматизированного рабочего места оснащенного выходом в сеть Internet для постоянного владения информацией, что значительно облегчит планирование деятельности сельскохозяйственных предприятий, будет способствовать совершенствованию организационной структуры, упростит связи их подразделений. Для улучшения эффективности работы плано-экономических служб предложены пути совершенствования оплаты труда специалистов данных служб, которая должна находиться в тесной связи с конечными результатами деятельности аграрного предприятия, основными из которых являются степень увеличения объемов производства и реализации продукции, повышение ее конкурентоспособности, рост доходности предприятия. Предложена схема принятия решений фермерами. Только комплексное внедрения вышеуказанных мероприятий позволит вывести планирование на новый уровень, где планы будут соответствовать действительности, иметь высокую точность, а также возможность быстрого корректирования.

Ключевые слова: плано-экономическая служба, внутрихозяйственный расчет, планирование.

Annotation

M. F. Zhelyeznyy

IMPROVE FARM PLANNING THROUGH BETTER PLANNING-ECONOMIC DEPARTMENT FARMS

The purpose of this article is to analyze the current status and structure of planning and economic services of agricultural enterprises and to identify ways to improve it. The article draws on economic – statistical methods. The objects of study are agricultural enterprises of Uman district. The essence, the basic principles and the current state of planning in agricultural enterprises. A quantitative and qualitative analysis of the staff of workers and economic services to enterprises Uman district, resulting identified the need retraining of managers and specialists requirements of a market economy. Revised approaches to the formation of planning and economic services of agricultural enterprises, which are designed to address both current and future problems. Their composition should be set taking into account the characteristics of the economy: its degree of economic security of employees, their education, finance and so on. The possibility of improving economic services to agricultural enterprises through the introduction of workstation equipped with a release in the Internet for permanent possession of information which will greatly facilitate planning activity farms will enhance organizational structure, simplify their communications departments, expand opportunities monitoring and ensuring the effective functioning of flexible production. To improve the efficiency of planning and economic services offered ways to improve the remuneration of specialists these services, which must be in close contact with the end results of agricultural enterprises, the main ones is the degree of increase in production and sales, increase its competitiveness, increase profitability the enterprise. The scheduling decisions by farmers. Only komplex implementation of the above measures will enable planning to bring a new level, where plans will be true to have a high accuracy and a quick adjustment.

Keywords: *planning-economic department, internal calculation, planning.*